

УДК 930.2:[94(438):272-732.2-283“145”

Р. В. ІВАШКО*

ПРОВЕДЕННЯ ЮВІЛЕЙНОГО РОКУ СЕРЕДИНИ XV СТОЛІТТЯ У КОРОНІ ПОЛЬСЬКІЙ

Проаналізовано зміст булли папи Миколи V, яка знаходиться на зберіганні у Центральному державному історичному архіві, м. Львів, з особливими умовами для проведення Ювілейного року у Короні Польській. Ідентифіковано осіб, згаданих у документі та з'ясовано обставини і наслідки його створення.

Ключові слова: Корона Польська; Ювілейний рік; булла; папа Микола V; Казимир IV Ягеллончик; татарська загроза.

Традиція святкування Ювілейних років у Латинській Церкві була окреслена на правовому рівні у 1300 р. папою Боніфатієм VIII (1294–1303). Майже одразу зловживання у подібній практиці та призначенні церковних посад отримали засудження зі сторони італійського поета і богослова Данте Аліг'єрі (1265–1321), який “розмістив” цього папу у Пеклі (Inferno).

У XIV ст. до обґрунтування необхідності святкування Ювілейних років додано навчання про заслуги Христа та святих, скарбницю благодаті від цих заслуг та виключне право Латинської Церкви розпоряджатися ними для обмеження тимчасових покарань за гріхи в земному житті. Інтервал між ювілейними роками скоротився зі ста до тридцяти трьох років, а згодом – до двадцяти п'яти. Значний опір подібним зловживанням вже на богословсько-філософському рівні виявив англійський теолог Джон Вікліф (бл. 1330–1384). Його ідеї в чеських землях підтримав релігійний мислитель Ян Гус (бл. 1369–1415) та його послідовники. У XV ст. проблема вийшла далеко за рамки богословських диспутів і перейшла у збройний конфлікт та підірвала основи існування Латинської Церкви одночасно з поділом в її лоні (Західна схизма).

У XV ст. для відзначення події об'єднання Латинської Церкви та відречення від престолу антипапи Фелікса V (1439–1449) папа Микола V (лат. Nicolaus PP. V, в миру Томазо Перентучеллі) (1447–1455) вирішив позачергово провести шостий Ювілейний рік, повернувши святкування інтервалом у 50 років. Згідно із задумом ювілей також мав посприяти закінченню Столітньої війни (1337–1453). У буллі “Нез-

* *Івашко Роман Володимирович* – аспірант 2-го року навчання кафедри історії середніх віків та візантиністики Львівського національного університету імені Іванка Франка.

мірна та незліченна” (“*Immensa et innumerabilia*”) від 19 січня 1449 р. про оголошення святкування ювілею папа вказав, що Боже Милосердя супроводжувало людство протягом усієї його історії через надання Закону для вибраного народу та Втілення Ісуса Христа¹. Він наголосив, що традиція святкування Ювілейного року бере початок саме зі Старого Заповіту, коли потрібно було відпускати на волю полонених кожні 49 років (Лев. 25, 8–13; Ис. 61, 2).

Своє продовження та обґрунтування святкування знайшли у формах та видах, відображених у документах пап Климента VI (1342–1352) “Єдинородний Божий Син” (“*Unigenitus Dei filius*”) (1343 р.)² та Григорія XI (1370–1378) “Спаситель наш” (“*Salvator noster*”) (1389 р.), до яких відсилав папа Микола V³. Згідно зі змістом його булли, потрібно було здійснити паломництво до чотирьох базилік Риму – св. Петра, св. Павла, св. Іоанна та св. Марії Маджоре для отримання повних індульгенцій від заслуг Христа і святих за посередництвом Церкви та надати милостиню у відповідний час. Однак, польський король Казимир IV Ягеллончик (1447–1492)⁴, який був католиком, восени 1450 р. направив звернення до Апостольської Столиці про напад татар (букв. з латинської *Thartari* – “з пекла”, “вихідці з пекла”) на Русь і Поділля та потенційну загрозу наступного нападу, через що християни його королівства не могли взяти участь у запланованих святкуваннях. Згадка про королівське звернення збереглася у буллі папи Миколи V “Католицької віри захисту” (“*Catholicae fidei defensionem*”) від 7 грудня 1450 р. Зміст звернення відтворили Владислав Семкович (1878–1949) та кс. Ян Фіалек (1864–1936)⁵.

Оригінал булли папи Миколи V для Корони Польської про святкування Ювілейного року знаходиться у Ватиканському Секретному Архіві⁶, а її відпускні варіанти – у Центральному державному історичному архіві, м. Львів⁷, Вільні⁸, та, ймовірно, в архівах Кракова та Гнєзна.

У документі, який був надісланий до Львова, збережено середньовічний формуляр (*scriptura*) документа⁹. В обґрунтуванні видачі вказаної булли папа Микола V зазначав, що в середині XV ст. існувала проблема захисту християн на східному європейському кордоні. Вона не вичерпала себе ще від часу монголо-татарської навали у XIII ст.¹⁰ Далі папа повідомив, що, слідуючи кроками своїх попередників, організував у Римі Ювілейний рік. Учасники ювілею могли отримати повне відпущення гріхів, якщо впродовж 15 днів від Різдва відвідали 4 римські базиліки, посповідавшись та зробивши відповідні пожертви. Але, на жаль, Казимир IV Ягеллончик напередодні Різдва 1450 р. прислав до папи петицію про те, що на його територію, а саме Русь та Поділля, напали жорстокі татари, які сплюндрували її, вбивали, брали в полон та збезчещували населення. Однак на цьому вороги не зупинились та готували наступний напад, що міг зашкодити не лише Короні Поль-

Фрагмент булли папи Миколи V про оголошення у Польському королівстві свята з нагоди одержання перемоги над татарами.

ЦДІАЛ України. Ф. №131, оп. 1, од. зб. № 150, арк. 1

Булла папи Миколи V про оголошення у Польському королівстві свята з нагоди одержання перемоги над татарами. Аверс та реверс.

ЦДІАЛ України. Ф. 131, оп. 1, од. зб. 150, арк. 1.

ській – “щиту християнства”¹¹, але й справі об’єднання християн загальною. Тому, на його думку, оборону можна було б організувати ефективніше, якби папські індульгенції отримати тут на місці, щоб християни королівства не відволікалися від захисту кордонів на паломництво до Риму.

Зважаючи на це, розпорядившись, папа Микола V назвав передбачливість короля Казимира IV Ягеллончика слушною і бажав із ним співпрацювати для спасіння душ вірних християн та порятунку його королівства від татарського нападу. Для того архієпископам, єпископам, абатам, пріорам та іншому кліру, дворянам, палатинам, каштелянам, усім керівникам та усім християнам Корони Польської, Великого Литовського князівства було дозволено відвідати Гнезненський, Львівський, Краківський або Віленський катедральні храми впродовж трьох днів замість паломництва до Риму. Потрібно було зібрати половину коштів, необхідних на паломництво до Риму від кожного паломника. Зібрані кошти потрібно було поділити на 3 частини: $\frac{1}{2}$ на захист королівства, $\frac{1}{4}$ на шлюби дівчат, які повернуться у католицизм (про що мала попіклуватись королева Софія) та $\frac{1}{4}$ на потреби Апостольського Престолу на відновлення римських базилік. Кожна скринька повинна була мати 4 ключі – для короля або його намісників на місцях, настоятеля або прелата відповідного катедрального храму, влади відповідного міста та останній – для папського колектора Міколая Спічімірі. Папа Микола V також заохочував християн побожно взяти участь у вказаному ювілеї, за це вони мали б отримати звільнення від татарської загрози та винагороду спасіння після смерті. Документ підписали Пе. Де Ночето та А. де Раканетто з Курії. Він був засвідчений папською буллою-печаткою¹².

У папській буллі 1450 р. загалом згадуються 6 осіб: папа Микола V, король Казимир IV Ягеллончик, королева Софія, папський колектор Ніколас Спічімірі, Пе. Де Ночето, А. де Раканетто. Папа Микола V видав документ майже з аналогічним змістом для християн Угорського королівства після поразки християн на Косовому полі (1448 р.)¹³. Він видавав також індульгенції, не приурочені до ювілеїв, і планував заснувати Ватиканську бібліотеку та розпочати будівництво собору св. Петра у Римі¹⁴. Його увагу до Сходу Європи теж привернув король Казимир IV Ягеллончик, який надіслав пропозицію висвячення кандидата Климента з Відави на вакантну київську латинську катедру, що входила до церковної юрисдикції Львівської архієпископії (митрополії).

24 квітня 1449 р. папа Микола V надав кардиналу Збігневу Олесницькому доручення дослідити можливість такого призначення¹⁵. Перевірка закінчилася успішно, адже 1 квітня наступного року в Курії були здійснені відповідні оплати від імені нового київського єпископа Климента з Відави (1449–1473), який піклувався київською катедрою

22 роки¹⁶. Також у рамках східної політики Апостольського Престолу після падіння Константинополя папа Микола V буллою “Хоча Церква Христа” (“Etsi ecclesia Christi”) закликав християнських монархів розпочати 1 лютого 1454 р. хрестовий похід для його відвоювання, який так і не розпочався¹⁷. У Яна Длугоша також знаходимо цікаве повідомлення про те, що сучасники цього папи бургундський герцог Філіп III Добрий (1396–1467) і Альфонс V Великодушний (1416–1458) ще пробували організувати навіть хрестовий похід для відвоювання Святої Землі¹⁸.

Королева Софія – це мати Казимира IV Ягеллончика Софія (Сонька) Андріївна Гольшанська (бл. 1405–1461), четверта дружина Владислава II Ягайла (1386–1434)¹⁹. За здоров’я королеви, синів та мир у Короні Польській мали молитися також львівські каноніки²⁰. Згідно з документом, саме королеві Софії було доручено розпоряджатися ¼ коштів, отриманих під час Ювілейного року для шлюбів дівчат, які приймуть католицизм. Така допомога була передбачена молодим дівчатам у першу неділю після Великодня – “Томину неділю”²¹. Водночас відомо, що папа Микола V забороняв християнам перехід із Західного на Східний обряд²².

Четвертою особою, згаданою у документі, був папський колектор Ніколас Спічімірі. У січні 1450 р. на своє прохання він отримав від папи дозвіл на підпорядкування собі ще шістьох кліриків для перевірки привілеїв на усі види митрополичих, колегіальних чи парафіяльних плодів, доходів та прибутків у Гнезненській архідіоцезії²³. Найближчу відому передачу коштів від завершення ювілейних святкувань у січні 1452 р. Апостольській Камері у розмірі 1000 флоринів він здійснив 20 березня 1454 р.²⁴. П’ята згадана особа – П’єтро де Ночето (1397–1467) був першим папським особистим секретарем, який згадується в офіційних папських документах. З майбутнім папою Миколою V він познайомився на службі у кардинала Ніколо Альбергаті (1426–1443). Після смерті цього папи у 1455 р. П’єтро залишив службу в папській канцелярії та переселився до Лукки, де залишився жити до смерті у 1467 р.²⁵ Шоста згадана особа в документі – це Анджело з Ракането, який працював в курії у 1433–1460 рр.²⁶

Обставини створення проаналізованого документа та подальший перебіг подій можна відтворити на основі середньовічної хроніки Яна Длугоша (1415–1480), даних Апостольської Камери, окремих пергаментних документів та ін. Казимир IV Ягеллончик на початку свого правління спробував утвердити на Молдавському престолі свого ставленика Александрела II (1449, 1452–1454, 1455) на противагу його дядькові Богдану II (1450–1451)²⁷, користуючись послабленням тут угорських впливів. У той час, коли польсько-русько-молдавське військо 6 вересня 1450 р. воювало неподалік румунського міста Васлуй

“на Красному полі”, загони Великої орди під керівництвом Саїд-Ахмата (1432–1455) здійснили спустошливий набіг на західноукраїнські землі. “На Красному полі” загинули всі головнокомандувачі польсько-руського війська, через що отримана перемога була схожа на “піррову”, або ж взагалі битва вважається програною для польсько-руського війська²⁸. Татари, не зустрівши опору, спустошили Поділля, околиці Олеська, взяли ясир і ледве не захопили польського князя Владислава Мазовецького і Белзького (нар. між 1398 і 1411–1455)²⁹. Через це шляхта, що повернулися з молдавського походу, була в розпачі, а львівський архієпископ Ян Одровонж (1437–1450), довідавшись про смерть брата, львівського старости (Palatini) Петра Одровонжа (1440, 1442–1450) в Молдавії, помер із жалю³⁰.

Текст булли папи Миколи V був знайомий для Яна Длугоша, адже хроніст знав його зміст³¹. Проте ініціатором проведення ювілейних святкувань у Короні Польській він вважав краківського єпископа Збігнева Олесніцького (1423–1455)³², який заступився за католиків королівства перед папою. На жаль, в офіційних документах згадки про заступництва цього прелата не знаходимо, адже згідно з офіційними документами заступником виступив король Казимир IV Ягеллончик. Як повідомляє хроніст, ювілейні святкування були продовжені до січня місяця наступного року, а розмір супровідних пожертв після серпня 1451 р. був зменшений до четвертої частини, необхідної для паломництва до Риму. Найбільший вплив паломників був у Кракові, де вдалося зібрати 3 великі скриньки, наповнені “золотом, широкими грошима, півгрошіми і дрібною монетою”, на відміну від незначної кількості зібраних коштів в гнєзненському, львівському та віленському катедральних храмах. На західноукраїнських землях у цей час в обігу були угорські флорини, венеціанські цехіни, краківські денарії, празькі гроші, півгроші, срібна руська монета, львівські напівгроші та ін.³³ Напередодні святкувань львівським архієпископом було призначено Гжегожа з Сянока (1451–1477), який, побачивши неналежний стан організації довіреної йому Церкви, почав оплакувати свою долю і хотів повернутися назад до Угорського королівства, звідки прибув і де мав достойне забезпечення³⁴. Залишившись тут, через кілька років він отримав дозвіл на відповідні богослужіння від папи Калікста III (1455–1458), які мали б захистити вірних Львівської архієпархії від татарської загрози³⁵.

Побоювання автора звернення до папи Миколи V польського короля Казимира IV Ягеллончика не були безпідставними, адже Велика орда двічі спустошила Поділля у 1452 р. з підступними маневрами³⁶. Отримані кошти з ювілею польський король міг використати на зміцнення фортифікацій або ж на формування перших загонів найманого війська в Короні Польській³⁷. На королівській раді в Кракові на Боже

Тіло 1452 р. кардинал Збігнев Олесніцький картав короля, що той не дбав про своє королівство та Латинську Церкву – тут може бути певна вказівка на нераціональне використання зібраних коштів під час ювілейних святкувань³⁸. Однак цікаво також, що Поділля та інші терени колишньої Русі, крім львівської землі, знаходилися в сфері впливу литовців, які відмовлялися інкорпорувати Волинь, Поділля до Корони Польської і навіть заохочували татар до нових нападів через посла Радзивіла Хостіковича³⁹. Крім того, коли було створено згадану ювілейну буллу, ще був живий конкурент Казимира IV Ягеллончика у боротьбі за литовські і руські землі князь Михайло (Михайлушка) Сигізмундович (*до 1406–† до 10. 02. 1452), союзник Великої орди⁴⁰.

У 1453 р. татар не зупинила поразка від Хаджі-Гірея (1441–1466) у попередньому році і вони спустошили Луцьку землю (польський король у той час був на полюванні), Поділля та Тереховлянщину⁴¹. Протистояння польського короля та хана Саїд-Ахмета завершилося ув'язненням останнього в Ковні, щоправда, поразку йому завдали московські війська Василя II Темного (1425–1462), союзні польському королю⁴². Король Казимир IV Ягеллончик також скаржився папі Миколі V напередодні згаданого ювілею, що Русь та Скіфія, що належали до Київської дієцезії, населяли русини, які дотримувалися грецького обряду⁴³. Разом із цим, на прохання руського пароха Івана польський король показав себе віротерпимим правителем, підтвердивши права на звільнення від державних повинностей та зборів для церкви св. Миколая грецького обряду у Львові, надані князем Левом Даниловичем (бл. 1228–1301)⁴⁴.

Таким чином, проведення Ювілейного року в 1450 р. мало символічне значення об'єднання Латинської Церкви, що в перспективі відкривало можливість для завершення Столітньої війни в Європі. Виокремлення, надані папою Миколою V для Польського королівства та Великого Литовського князівства у зв'язку з цим ювілеєм показали, що татарська загроза не вичерпала себе ще з XIII ст. Прямих вказівок стосовно використання отриманих коштів під час ювілейних святкувань ще не віднайдено, тому шляхи їх використання засновані на припущеннях. Папа Микола V, швидше за все, не дотримувався унійної лінії свого попередника Євгенія IV (1431–1447), адже призначив, зокрема, латинського єпископа для Києва та виділив частину коштів із ювілейних святкувань для молодих дівчат, що повернуться до Латинської Церкви. Водночас Апостольська Столиця не могла вже ефективно скликати християнських монархів проти невірних, що показав провал в організації хрестового походу для відвоювання Константинополя. Польський король Казимир IV Ягеллончик в ситуації, що склалася, пішов на угоду із Московщиною, що лише тимчасово допомогло вирішити проблему захисту східних європейських кордонів. Зрозуміло, що

церковна політика польського короля була спрямована на утвердження свого панування на тому етапі в польських, литовських, білоруських, молдавських та українських землях.

¹ *Baronii C.* Annales Ecclesiastici denuo excuti et ad nostra usque tempora perducti ab Augustino Thienere ejusdem congregationis presbytero, sanctorum tabulariorum Vaticani praefecto, etc., etc./ed.: A. Theiner. Barri-Ducis: Ludovicus Guérin, eqies S. Silvestri, 1874. T. 28. P. 527–528; *Mario Sensi.* Il Giubileo viaggio nella storia – Gli Anni Santi del 1423 e 1450. URL: http://www.vatican.va/jubilee_2000/pilgrim/documents/ju_gp_06042000_p-7_it.html (дата звернення: 04. 05. 2017).

² Насправді, схоже, що тут помилка, бо автором були “Спаситель наш” був папа Урбан VI.

³ Documents of the Christian Church. London: Oxford University Press, 1967. P. 256–257.

⁴ *Войтович Л. В., Целуйко О. П.* Правлячі династії Європи. Біла Церква: Видавець Олександр Пшонківський, 2008. С. 169; *Михайловський В. М.* Ягелони // Енциклопедія історії України / ред. В. Смолій. Київ: Наукова думка, 2013. Т. 10. С. 722–723.

⁵ Codex diplomaticus ecclesiae cathedralis necnon dioeceseos Vilmensis (далі – CDECV) / ed.: ks. Jan Fijałek, Władysław Semkowicz. Kraków: Nakładem Polskiej Akademji Umiejętności, 1932. Vol. 1. Fasc. 1. P. 225.

⁶ Vetera monumenta Poloniae et Lithuaniae gentiumque finitimarum historiam illustrantia (далі VMPL)/ed. A. Theiner. Roma: Typis Vaticanis, 1861. T. 2. P. 80–81; CDECV. P. 226

⁷ Каталог пергаментних документів Центрального державного історичного архіву УРСР у Львові (1233–1799) / ред.: Н. Врадій, Я. Кісь, О. Мітюков. Київ: Наукова думка, 1972. С. 94.

⁸ F6-34. Indulgence of Pope Nicholas V. URL: http://www.mab.lt/pergamentai/Kolekcija/Pergamentas_En93f1.html?txtSign=F6-34 (дата звернення: 04. 05. 2017).

⁹ *Szymański J.* Nauki pomocnicze historii. Warszawa: wydawnictwo naukowe PWN, 2008. S. 449.

¹⁰ Детальніше про залучення української правлячої еліти до боротьби з монголо-татарською навалою Апостольським Престолом див.: *Котляр М. Ф.* Данило Галицький. Біографічний нарис. Київ: Видавничий дім “Альтернативи”, 2002. С. 304–307; *Паславський І. В.* Коронація Данила Галицького в контексті політичних і церковних відносин XIII століття. Львів: Місіонер, 2003. С. 69; *Войтович Л. В.* Галицько-Волинські етюди. Біла Церква: Видавець Олександр Пшонківський, 2011. С. 365–366; *Александрович В. С., Войтович Л. В.* Король Данило Романович. Славетні постаті Середньовіччя. Біла Церква: Видавець Олександр Пшонківський, 2013. С. 153–154.

¹¹ “Передмур’ям Християнства” британський історик Н. Дейвіс назвав Річ Посполиту. Таке геополітичне значення львівський латинський архієпископ Гжегож із Сянока надавав Львову, а на початку XVI ст. у Римі воно співвідносилося з Кам’янцем-Подільським.

¹² ЦДІАЛ України (Центральний державний історичний архів, м. Львів). Ф. 131. Оп. 1. Од. зб. 150. Арк. 1.

¹³ *Иналджик Г.* Османська імперія. Класична доба (1300–1600) / пер. з англ. О. Галенко. Київ: Критика, 1998. С. 31.

¹⁴ The Vatican Library by Father Leonard Eugene Boyle, O. P. URL: <https://www.loc.gov/exhibits/vatican/intro.html> (дата звернення: 05. 05. 2017).

¹⁵ *Roczniki czyli kronika sławnego Królestwa Polskiego dzieło czcigodnego Jana Długosza kanonika krakowskiego gorliwego badacza dziejów swego narodu zestawione z największą starannością i dbałością o prawdę historyczną.* Warszawa: PWN, 2009. Ks. 12. S. 91–92; *Abraham W.* Uzupełniony katalog dawnych łacińskich biskupów kijowskich//*Callectanea Theologica.* 1937. 18/1–2. S. 424–426.

¹⁶ *Prokop K.* Biskupi Kijowscy obrządku łacińskiego XIV–XVIII w. Szkice biograficzne. Wołanie z Wołynia, T. 32. Biały-Dunajec-Ostróg: Wołanie z Wołynia, 2003. S. 28.

¹⁷ *Echevarría A.* The Fortress of Faith: The Attitude Towards Muslims in Fifteenth Century Spain. Leiden-Boston-Köln: Brill, 1999. P. 10.

¹⁸ *Roczniki...* Ks. 12. S. 132–133.

¹⁹ *Воїтович Л. В.* Княжа доба... С. 638; *Davies N.* Boże igrzysko... S. 144.

²⁰ *Zachariasiewicz F.* Historia Metropolitalnej Kapituły Lwowskiej obrządku łacińskiego, tudzież wiadomość o kanoniach tamecznych z biegiem czasu założonych, nareszcie wykaz prałatów i kanoników tejże kapituły od roku 1429 do roku 1830 // *Przyjaciel chrześcijańskiej prawdy.* Czasopismo teologiczne dla oświecenia i zbudowania kapłanów najprzód a potem katolickich chrześcian, wydawane w diecezji Przemyskiej, Pracy i pióra wezwanych do tego przez Ordynariat kapłanów. R. 6. Z. 3. 1838. S. 132.

²¹ *Górski K.* Papiestwo w Rzymie. Kraków: Znak, 1990. S. 29.

²² *Нагаєвський І.* Історія Римських Вселенських Архиєреїв. Т. 2. Рим: Український Католицький Університет ім. св. Климента папи, 1967. С. 109.

²³ VMPL. Т. 2. P. 84.

²⁴ *Esch A.* Überweisungen an die Apostolische Kammer aus den diözesen des Reiches unter einschaltung italienischer und deutscher kaufleute und bankers. Regesten der vatikanischen Archivalien 1431–1475 // *Quellen und Forschungen aus italienischen Bibliotheken und Archiven.* Bd. 78. (1998). S. 300.

²⁵ *Gualdo G.* Pietro da Noceto e l'evoluzione della Segreteria papale al tempo di Niccolò V (1447–1455). URL: <http://books.openedition.org/efr/1238?lang=it> (дата звернення: 08. 05. 2017); *Parmeggiani R.* Pietro da Noceto // *Dizionario Biografico degli Italiani.* Vol. 83 (2015). URL: [http://www.treccani.it/enciclopedia/pietro-da-noceto_\(Dizionario-Biografico\)/](http://www.treccani.it/enciclopedia/pietro-da-noceto_(Dizionario-Biografico)/) (дата звернення: 08. 05. 2017).

²⁶ *Frenz Th.* Repertorium Officiorum Romanae Curiae. Conspectus cognominum. Racaneto (de). URL: http://www.phil.uni-passau.de/fileadmin/dokumente/lehrstuehle/frenz/RORC/conspectus_cognominum.pdf (дата звернення: 09. 05. 2017).

²⁷ *Jaworski F.* Królowie polscy we Lwowie. Biblioteka Lwowska. Warszawa: Polski dom wydawniczy, 1990. Т. 5. S. 24.

²⁸ *Roczniki...* Ks. 12. S. 103–104, 108–109; *Зіморевич Б.* Потрійний Львів. Leopoldis triplex / пер. Наталії Царьової. 2-ге вид. Львів: Центр Європи, 2002.

С. 93; *Козицький А. М.* Leopolis militans. Нариси військової історії Львова XIII–XVIII ст. Львів: Априорі, 2014. С. 47.

²⁹ Roczniki... Ks. 12. S. 109–110.

³⁰ Idem. S. 110; Vitae archiepiscoporum Haliciensium et Leopoliensium / ed. J. Scrobissevium. Leopoli: In officinal Typographica Ioannis Szeligae, Archiepiscopalis Typographi, 1628. Fol. K; Pirawski T. Relatio status almae archidioecesis Leopoliensis. Materiały Historyczne, T. 2. Wyd. Korneli Julius Heck. Lwów: Nakładem Towarzystwa Historycznego, 1893. P. 43; *Prokop K.* Arcybiskupi Haliccy i Lwowscy. Szkice biograficzne / red. Ks. Witold Kowalów. Wołanie z Wołynia. t. 72. Biały-Dunajec: Wołanie z Wołynia, 2010. S. 62.

³¹ Roczniki... Ks. 12. S. 133–134.

³² Hierarchia Catholica Medii Aevi sive summorum pontificum, S.R.E. cardinalium, ecclesiarum antistitum series ab anno 1431 usque ad annum 1503 perducta e documentis tabularii praesertim Vaticani collecta, digesta, edita / ed.: C. Eubel. Monasterii: Sumptibus et typis librariae Regensbergianae, 1914. T. 2. P. 9.

³³ *Зуб Д.* Нариси з історії золотарства Галичини. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2003. С. 122–123, 131, 144; *Шуст Р. М.* Німізматика. Історія грошового обігу та монетної справи в Україні. Київ: Знання, 2009. С. 80–83.

³⁴ Roczniki. Ks. 12. S. 113; *Kallimach F.* Życie i obyczaje Grzegorza z Sanoka, arcybiskupa lwowskiego/przekł. z łać. Lwów: drukarnia Józefa Styfiego w Przemyślu, 1909. S. 50; *Koziej J.* Grzegorz z Sanoka // Encyklopedia katolicka / red.: Jan Walkusz i inn. Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 1993. T. 6. S. 351; *Кметь В. Ф.* Архієпископство Римо-Католицьке (Архідієцезія) // Енциклопедія Львова / ред.: А. Козицький. Львів: Літопис, 2007. Т. 1. С. 125; *Prokop K.* Arcybiskupi Haliccy i Lwowscy... S. 71.

³⁵ Боротьба Південно-Західної Русі і України проти експансії Ватикану та унії (X–початок XVII ст.): збірник документів і матеріалів / упор.: Є. Гринів. Київ: Наукова думка, 1988. С. 53–54.

³⁶ Roczniki... Ks. 12. S. 148, 154–155; *Войтович Л. В.* Формування кримськотатарського народу. Вступ до етногенезу. Біла Церква: Видавець Олександр Пшонківський, 2009. С. 186.

³⁷ Привілеї міста Львова (XIV–XVIII ст.). Львівські історичні пам'ятки. Т. 1./ред.: Я. Р. Дашкевич, Р. М. Шуст. 2-ге вид. Львів: Львівське відділення Інституту української археографії та джерелознавства імені М. С. Грушевського НАН України; Львівський національний університет імені Івана Франка, 2010. С. 104–106, 108–109, 119–129. URL: http://chtyvo.org.ua/authors/Kapral_Myron/Pryvilei_mista_Lvova_XIV-XVIII_st/ (дата звернення: 09. 05. 2017).

³⁸ Roczniki..., Ks. 12. S. 146.

³⁹ Idem. S. 98–100, 112, 124, 130, 139–140, 150–151, 155–156; *Kutszeba S.* Unia Polski z Litwą. Polska i Litwa w dziejowym stosunku. Kraków: Drukarnia W. L. Anczusa i spółki w Krakowie, 1914. S. 549; *Русина О. В.* Україна під татарами і Литвою. Україна крізь віки, Т. 6. Київ: Альтернативи, 1998. С. 121; *Войтович Л. В.* Князівські династії Східної Європи (кінець IX–початок XVI ст.). Склад, суспільна і політична роль. Історико-генеалогічне дослідження. Львів: Інститут українознавства імені І. Крип'якевича НАН України, 2000. С. 449;

Запшкільняк Л. О., Крикун М. Г. Історія Польщі. Від найдавніших часів до наших днів. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2002. С. 97; *Davies N. Boże igrzysko. Historia Polski. Kraków: Znak, 2007. S. 133.*

⁴⁰ *Roczniki... Ks. 12. S. 120, 140–141; Войтович Л. В. Княжа доба: портрети еліти. Біла Церква: Видавець Олександр Пшонківський, 2006. С. 667; Войтович Л. В., Целуйко О. П. Правлячі династії Європи... С. 169.*

⁴¹ *Roczniki... Ks. 12. S. 170, 174–175; Panowanie Kazimierza Jagiełły i Władysława Łokietka króla polskiego i wielkiego księcia Litewskiego/wyd.: Ż. Onaciewicz. T. 1. Warszawa: Nakładem i drukiem A. Brzeziny, 1826. S. 88–90.*

⁴² *Полное собрание русских летописей. Т. 5: Псковская и Софийская летописи. Санкт-Петербург: Типография Едуарда Праца, 1851. С. 271; Roczniki... Ks. 12. S. 155–156; Dvornik F. The Slavs in European History and Civilization. New Brunswick-New Jersey: Rutgers University Press, 1962. P. 263; Греков И. Б. Очерки по истории международных отношений Восточной Европы XIV–XVI вв. Москва: Издательство Восточной литературы, 1963. С. 124; Войтович Л. В. Нашадки Чингіз-Хана: вступ до генеалогії Чингізидів-Джучидів. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2004. С. 220; Селезнев Ю. В. Русско-ордынские конфликты XIII–XV веков. Музейная библиотека. Москва: Квадрига, 2017. С. 151.*

⁴³ *Abraham W. Uzupelniony catalog... S. 424; Prokop K. Biskupi Kijowscy... S. 28*

⁴⁴ *Історія Львова в документах і матеріалах / упор.: У. Я. Єдлінська, Я. Д. Ісаєвич, О. А. Купчинський та ін. Київ: Наукова думка, 1986. С. 23–26.*

The content of the bull of Pope Nicolas V with special conditions for the Jubilee Year in the Kingdom of Poland which is located in the Central Historical Archive in Lviv was analyzed in the article. The author had identified persons who were mentioned in the document. Circumstances and consequences of creating the specified document were also clarified.

Key words: Kingdom of Poland, the Jubilee Year, the bull, Pope Nicolas V, Casimir IV Jagiellon, Tatar threat.